

זה התחיל במחדל מונומנטלי, שכמעט אי אפשר להסביר

תמונת נפל

הוא הדין לגבי כל שאר הנתונים הכלכליים. האמון הוא נתון כלכלי חשוב ביותר, ואולי הנתון מס' 1. ואילו תבולה ציבורית עלולה להמיט אסון גם על הכלכלה היציבה והמבוססת ביותר. ציבור מבוהל, החרד לכספו, דומה לעדר פילים משתוללים, הרוסים כל דבר בנתיבם.

יום שנוצרה ממשלת שמיר היה הציבור כולו אחוז בהלה. זה עתה עבר שני התקפיות בהלה — הפאניקה של רכישת הדולארים והפאניקה של החשש למניות הננקים. כמתאגרף שיכור מהלומות התנדנד הציבור בזירה, והמתין להלומה השלישית, הבלתי נמנעת.

אייחאמון הציבורי כלפי כל המערכת הכלכלית התמקד בדמותו של איש אחד: יורם ארידור.

איני נא לשפוט כאן אם יש צדק בהתמקדות זו באיש אחד. עוד לא נאמרה המילה האחרונה על פרשת הישגיו וכישלונותיו של יורם ארידור. החשבון לא יהיה חד צדדי. בוודאי איני מתכוון להצטרף לחבורת הגיבורים. שהתפלשו בעפר לרגלי ארידור כל עוד היה חזק ואתן, והדורכים עליו עתה בהנאה, כשהוא מוטל על הארץ.

אבל איני דן כאן בשאלות של מוסר, ובוודאי לא בשאלות של צדק.

תגו לי גנרלים שיש להם מול? קרא נפוליון. והוא הדין לפוליטיקאים.

אפילו היה יורם ארידור חף מכל פשע, אפילו מילא את תפקידו בנאמנות ובכישרון — זה לא היה משנה דבר. כל זה אינו קובע כלל.

קובע כי ביום שקמה ממשלת שמיר, המוני עמ"ישראל זיהו את יורם ארידור עם אסונם, והתייחסו אליו באי אמון מוחלט.

בצדק או שלא בצדק (ובמיקרה זה, רווקא במידה רבה של בצדק) לא יכול היה איש להאמין עוד להבטחות שלו ולתחזיות שלו.

הוא הפך לא רק כדורי עופרת המחובר לרגל הממשלה. הוא הפך גם מיכשול להבראת המצב.

האינטרס של הממשלה החדשה והאינטרס הלאומי הכלכלי ציוו בצורה חרימשמעית: להחליף את ארידור בהנהגת האוצר.

יצחק שמיר אינו טיפש. הוא הבין זאת כמו כל אדם אחר. אם לא עשה זאת, פירוש הדבר שלא היה מסוגל לכך. זהו מחדל ממואיר, שחרץ מראש את דינה של ממשלה זו.

כאשר קמה ממשלה חדשה, טיבעי הוא להחליף את התפקידים בין חבריה. גם כשאין לכך סיבה מיוחדת, הרבר רצוי במישרת המוקרטי, ובכל מינהל תקין, טוב שמרי פעם מתחלפים בעלי התפקידים. כדי לקדם גישות חדשות ומחשבה חדשה.

אך במיקרה זה, היתה זאת חובה. יותר מזה: היתה זאת הזדמנותם לבצע את השינויים, שהם דרושים.

אם רצה שמיר לשמור על ההרכב האישי המדוייק של הממשלה הקודמת, ולהחזיק בה גם ראיות היתוליות כמו יעקוב מרידור, אפסים כמו חיים קורפור, אנשים בלתי יציבים כמו יצחק מודעי ותכננים חסרתיקנה כמו אריאל שרון, יכול היה לפחות לבצע בה "חילופי גברא" — מינהג מקובל בכריטיניה. הוא יכול היה — למשל — להעביר את האוצר לידי משה ארנס, את מישרד החוץ לידיו של יורם ארידור, וליטול לידיו את מישרד הביטחון. בממשלה שיש בה 20 חברים, רובם מיותרים, יש כימעט אינסוף של אפשרויות. ברור שקל לאין שיעור לעשות זאת בשעת הרכבתה של הממשלה מאשר כעבור זמן. כי בדרך זו איני צורך לפגוע באיש.

שמיר לא הרכיב ממשלה. הוא צילם ממשלה. בנסיבות הנתונות, היה זה מחדל מונומנטלי.

מחדל זה ואמר דרשני. פירושו שאין שמיר המעמד הסמכותי הדרוש כדי לנהל ממשלה. פירושו שאינו מסוגל לשלוט.

עובדה זו כשלעצמה חמורה יותר אף מן התוצאות הישירות של מחדל זה.

וצאות אלה התגלו מייד — בצורה שאין לה תקדים בתולדות הממשלות בישראל, ואולי גם בעולם.

שרהאוצר הישן-חדש יום קודם בחשאי רעיון מרחיקלכת להבראת המסק. הוא לא מצא לנכון לספר על כך לראש הממשלה החדש, לפני שקיבל על עצמו שוב את התפקיד. הדבר הודלף. קמה סערה, שותפים בקואליציה איימו, יורם ארידור התפטר, יצחק שמיר לא הגן עליו אף במילה אחת.

שלושה ימים אחרי שקמה הממשלה, כבר התפטר אחד משלושת שריה המרכזיים. בנסיבות הנתונות, זהו השר המרכזי ביותר.

מסביב לתפקיד הפנוי החלה התרוצצות נוראה. איש מן המועמדים לא הגיש תוכנית מגובשת — לא בריונים הפומביים, לא בריונים הפנימיים. ההתקוטטות כולה היתה סביב אמביציות אישיות, שינאות הדריות, תככים סיעתיים. לא הוצגה מועמדותו אף של מועמד סביר אחד.

אין זו ממשלה המסוגלת לתפק. אין זה ראש-ממשלה המסוגל לנהל את ענייניה של מדינה.

השבוט היה ברור בשוק המניות הפוליטיות: זוהי ממשלה קיצרנית-מועד.

עשירים ועניים, גברים ונשים, זקנים וצעירים נרחקו להתקוטטו בתורים הארוכים כדי לקנות כמויות-ענק של מוצרי-חלב מתקלקלים, נקבוקי-שמן וכיכרות-לחם.

אין להאשים איש מהם. הודעה ממשלתית בזאת מוכרחה ליצור תבולה בזאת.

והי אפיזודה קטנה וחולפת, ותוך ימים מעטים נשכח כולנו את המחזה המכוער והמכהיל הזה, המוכיח מה קטן הפער בין חיינו הנורמליים ובין סצנות של התמוטטות חברתית. אך אין לשכוח שזהו המעשה הראשון של ממשלה חדשה, שמעתה מופקדות בידיה החלטות על גורלנו, לשבט ולחסד, לחיים ולמוות ממש.

ממשלה שאינה מסוגלת להעלות את מחיר הלחם בצורה מסודרת, איך תעמוד במצב של ערבי מילחמה?

אמנם, ממשלה זו יכולה לטעון להצדקתה שנוצרה בנסיבות חריגות מאוד.

היא נולדה ישר אל תוך משבר חריף ביותר. עוד לפני שעמדה על רגליה, נאלצה להתמודד עם מצב-חירום יוצא-דופן, כבר היו בעולם ממשלות שנולדו בשעת משבר עליון — למשל, ממשלתו של וינסטון צ'רצ'יל, כשהעולם כולו התנדנד תחת מהלומות המילחמה הנוראה.

הישיבה אך החלה, כאשר התפרסמו בכלי התיקשות ההרלפות הראשונות ממנה. משמע: כבר שעה קלה אחרי התחלת הישיבה, שרנה בעניינים החשובים ביותר של המשק הלאומי, רץ אחר השרים (ואולי יותר) החוצה כדי לפאר את עצמו ולהשמיץ את תכריו.

שיעור-הדליפה מישיבות הממשלה הוא במדרחום, המגלה את עוצמת-המחלה.

הרי זו תופעה ניבויית. אתה יושב עם רעך כדי לדרון ברצינות על נושא חשוב ולקבל החלטות. יש ביניכם הסכמה על כך שהדין יהיה חופשי, שכל אחד יגלה את רעתו, ישמיע את ספקותיו ויציע את הצעותיו — מבלי שיצטרך לחשוש שכל מילה היוצאת מפיו תתפרסם כעבור שעה. זהו תנאי מוקדם לתיפקוד סביר של כל גוף ביצועי.

כאשר אדם מפר את האמון ההדדי כדי לזכות בפירוט-מחיינים לעצמו, לקדם את האינטרסים האנוכיים שלו ולפגוע ביריבו ובמתחריו — יש בכך משום שיפלות.

כאשר מתפשטת תופעה זו בממשלה, היא מאבדת את כושרה למשול. היא הופכת כנסת-זוטא.

ראש-ממשלה נבחר בכרשרו למנוע תופעה זו.

דויד-בנגוריון הצליח בכך במידה רבה. בימי יצחק רבין החלה ההירדררות, כאשר אנשיו של שימעון פרס הדליפו כשיטתיות כל פרט אפשרי כדי להבאיש את ריחו של ראש-הממשלה. בימי בנגין הפכה המחלה למגפה.

עכשיו מגלה כבר הישיבה הראשונה של ממשלת-שמיר שהמצב הורע עוד יותר.

אשר-ממשלה (וכל אדם אחר המנהל ישיבה של גוף ביצועי) נבחר גם בכושרו לקיים ישיבה מסודרת, שבה מושמעות הדיעות השונות בצורה מסודרת ומתקבלות החלטות המחייבות — וכל זה במיסגרת של זמן סביר.

כאשר מתמשכת ישיבה מעבר לזמן זה, מאבדים משתתפיה את כושר-הריכוז. כסופו של דבר אין החלטות המתקבלות סבירות, כל זה קרה כבר בישיבה הראשונה זו של ראש-הממשלה שמיר.

אחד השרים הסתלק מן הישיבה בכעס, ואחר-כך התרצה וחזר בו. כמו ילד מופרע.

הישיבה נמשכה תשע שעות, אחרי יום ארוך של יוכוחים בכנסת וכטיסם שונים.

בארבע בבוקר בא הקיסר אברהם שפירא, והפך את הקערה על פיה. כיום כבר ברור שרוב השרים לא הבינו על מה הוא מדבר וקיבלו את דעתו מתוך עייפות, בניגוד לדעתו של השר המופקד על הנושא הנדון, מכיוון שנממשלה שורר עיקרון, האחריות הקולקטיבית, הם אחראים כולם למעשי השר הזה, שפעל מטעמם ובשמם.

בסיום הישיבה איראפשר היה לקיים הצבעה, מפני שהיה ברור שהשר האחראי מתנגד להחלטות שהתגבשו. תחת להכריע בהצבעה, הוסכם כי ראש-הממשלה ימסור את הדברים כסיכום.

איהו מוצא עלוב!

רוקא בשעת-משבר הייתה לממשלה החדשה ההזדמנות להוכיח את יכולתה להתעלות מעל לרמה הרגילה, לתת בידי ראש-הממשלה את הסמכויות הדרושות למעשים נחרצים, להתלכד ולתפקד.

מול פני סכנה, חלים בכל בעלי-חיים (וגם בכך-אדם) שינויים מרחיקי-לכת. כל האיברים מתפקדים ביתר מרץ, המוח נדרך לקבלת החלטות מהירות, המכאונים נשכחים. הוא הדין לגבי מימסד פוליטי. ואילו כאן קרה ההיפך: בשיא המשבר התנהגה הממשלה כעדת זקנים מתקוטטים בבתי-אבות — נלי יכולת להתלכד ולהחליט במשותף, תוך האשמות והשמצות הדדיות.

אך יש השלכה רבה יותר חמורה לעובדה שממשלה זו נולדה אל תוך משבר ממרונה ראשונה.

זהו משבר כלכלי. כל משבר כלכלי הוא, קודם כל, משבר פסיכולוגי.

הכלכלה אינה נושא מופשט, היא מקיפה את הפעילות החומרית של בני-אדם. בני-אדם מופעלים על-ידי רגשות, מחשבות, תחושות. לא האינטרסים האובייקטיביים שלהם קובעים את התנהגותם הכלכלית, אלא הצורה הסובייקטיבית שבה הם רואים את האינטרסים שלהם.

התנהגות הכלכלית של בני-אדם נקבעת, כראש וראשונה, על-ידי האמון שהם רוחשים לממשלה, לאוצר, למוסדות שונים (כמו הבנקים), לכסף.

מה זה כסף? הבסף אינו אלא פיסות-נייר. רק ההסכמה הכללית — שהיא עובדה פסיכולוגית — מעניקה לבסף את ערכו.

ההחלטות הראשונות של ממשלת-שמיר כבר הפרה כלל-ברזל זה. היא הודיעה כי מחירי המיצרכים החיוניים יקפצו ב-50%. לא מייד, אלא כעבור יממה.

הרי זה כאילו ציוו על הציבור: רוצו למכולת! הסתערו על הסופרי-מאקרו! רוקנו את האיציטבאות!

כולנו ראינו את המחזות. הם הוכירו את המתרחש באומה פרועה בשעה שפורצת מילחמה, כאשר האוייב עולה על העיר. אין לזה אח ורע במדינה נורמלית בעיתות-שלום.

החלטות נבחרות

מי עולם לא התחילה ממשלה את דרכה ברגלי-שמאל כל-כך משמאלית כמו ממשלתו הימנית-ימנית של יצחק שמיר.

כבר שעותיה הראשונות עמדו בסמין של כשל, אפיסית-כוח ותשישות. היא דמתה לרץ-מאראתון הנראה בקרוהינוק כפי שנראה חברו בקרוהיסום.

מי שסבר כי יצחק שמיר יהיה, מוטאטא חדש, שייטול לידיו את שרביט-המנצח במרץ ויחזיר לתזמורת הארמוניה, אחדות ומנהיגות, התאכזב במהירות-שיא.

ממשלה הושבעה בכנסת לפנות-ערב, מיהרה אל אנשי-המדינה והתכנסה לישיבתה הראשונה.

היתה זאת ישיבה של ממשלה מוכת-הלם, עייסה וזקנה.

הישיבה אך החלה, כאשר התפרסמו בכלי התיקשות ההרלפות הראשונות ממנה. משמע: כבר שעה קלה אחרי התחלת הישיבה, שרנה בעניינים החשובים ביותר של המשק הלאומי, רץ אחר השרים (ואולי יותר) החוצה כדי לפאר את עצמו ולהשמיץ את תכריו.

שיעור-הדליפה מישיבות הממשלה הוא במדרחום, המגלה את עוצמת-המחלה.

הרי זו תופעה ניבויית. אתה יושב עם רעך כדי לדרון ברצינות על נושא חשוב ולקבל החלטות. יש ביניכם הסכמה על כך שהדין יהיה חופשי, שכל אחד יגלה את רעתו, ישמיע את ספקותיו ויציע את הצעותיו — מבלי שיצטרך לחשוש שכל מילה היוצאת מפיו תתפרסם כעבור שעה. זהו תנאי מוקדם לתיפקוד סביר של כל גוף ביצועי.

כאשר אדם מפר את האמון ההדדי כדי לזכות בפירוט-מחיינים לעצמו, לקדם את האינטרסים האנוכיים שלו ולפגוע ביריבו ובמתחריו — יש בכך משום שיפלות.

כאשר מתפשטת תופעה זו בממשלה, היא מאבדת את כושרה למשול. היא הופכת כנסת-זוטא.

ראש-ממשלה נבחר בכרשרו למנוע תופעה זו.

דויד-בנגוריון הצליח בכך במידה רבה. בימי יצחק רבין החלה ההירדררות, כאשר אנשיו של שימעון פרס הדליפו כשיטתיות כל פרט אפשרי כדי להבאיש את ריחו של ראש-הממשלה. בימי בנגין הפכה המחלה למגפה.

עכשיו מגלה כבר הישיבה הראשונה של ממשלת-שמיר שהמצב הורע עוד יותר.

אשר-ממשלה (וכל אדם אחר המנהל ישיבה של גוף ביצועי) נבחר גם בכושרו לקיים ישיבה מסודרת, שבה מושמעות הדיעות השונות בצורה מסודרת ומתקבלות החלטות המחייבות — וכל זה במיסגרת של זמן סביר.

כאשר מתמשכת ישיבה מעבר לזמן זה, מאבדים משתתפיה את כושר-הריכוז. כסופו של דבר אין החלטות המתקבלות סבירות, כל זה קרה כבר בישיבה הראשונה זו של ראש-הממשלה שמיר.

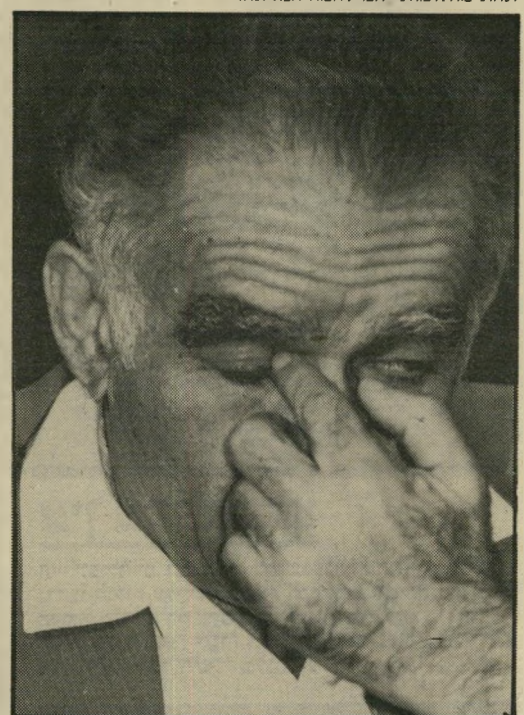
אחד השרים הסתלק מן הישיבה בכעס, ואחר-כך התרצה וחזר בו. כמו ילד מופרע.

הישיבה נמשכה תשע שעות, אחרי יום ארוך של יוכוחים בכנסת וכטיסם שונים.

בארבע בבוקר בא הקיסר אברהם שפירא, והפך את הקערה על פיה. כיום כבר ברור שרוב השרים לא הבינו על מה הוא מדבר וקיבלו את דעתו מתוך עייפות, בניגוד לדעתו של השר המופקד על הנושא הנדון, מכיוון שנממשלה שורר עיקרון, האחריות הקולקטיבית, הם אחראים כולם למעשי השר הזה, שפעל מטעמם ובשמם.

בסיום הישיבה איראפשר היה לקיים הצבעה, מפני שהיה ברור שהשר האחראי מתנגד להחלטות שהתגבשו. תחת להכריע בהצבעה, הוסכם כי ראש-הממשלה ימסור את הדברים כסיכום.

איהו מוצא עלוב!

ראש-ממשלה שמיר: ממשלה נמסה